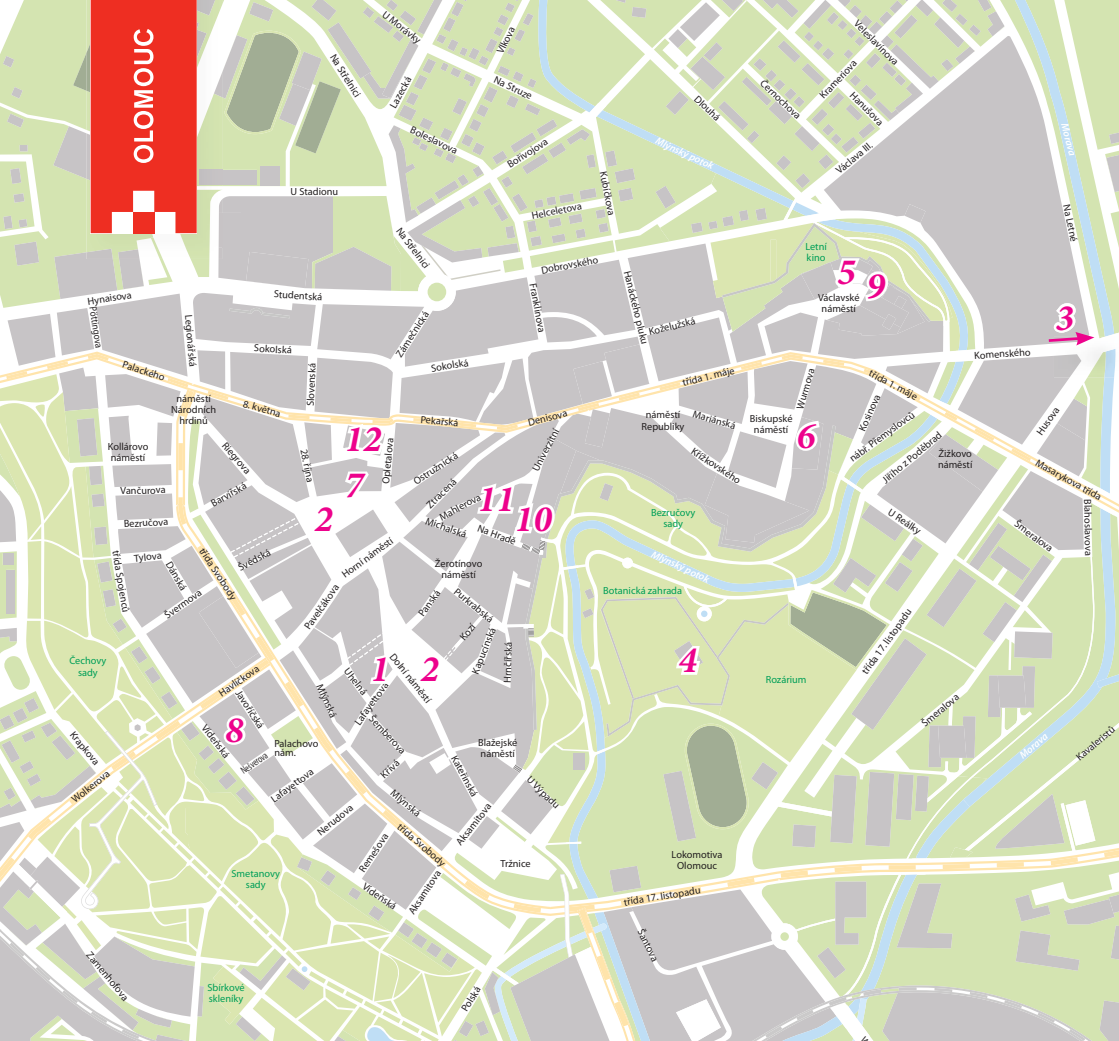

Olomoucké příběhy

OLOMOUC

na obálce – k příběhu č. 2 Naplněný sen o velkolepém sloupu

2

Sloup Nejsvětější Trojice

Kolosální, 32 metrů vysoký sloup nemá co do velikosti a sochařské výzdoby srovnání nikde v Evropě. Třípatrový pískovcový monument korunuje pozlacené sousoší Nejsvětější Trojice s archandělem Michaellem. Kromě soch a reliéfů z mladějovského a maletínského pískovce zdobí sloup zlacené měděné plastiky. Je jediným svého druhu, který má vnitřní kapli. Kamenický mistr Václav Render do sloupu i v návaznosti na jeho okolí vložil na první pohled neviditelnou barokní symboliku, která navazovala na antickou a středověkou magii čísel. Dominantní roli hrála trojka a její násobky. Původní bílošedý nátěr s tmavým žilkováním měl imitovat mramor.

Milí hosté, vítáme vás v naší krásné Olomouci!

Současná doba přináší nezměrný tok informací, který se na nás valí ze všech stran. Snažíme se vybírat ty, které jsou pro nás důležité a které nás zajímají. Orientovat se ve všem je nad lidské síly. Velká znalost historie je jedno velké téma. Mít ji v malíku opravdu do hloubky je výsadou těch nejzapálenějších. Jak ji zpřístupnit pro větší okruh lidí? Na to jsou ideální příběhy. Ty máme rádi. Stačí pár zajímavostí o někom, o něčem, a příběh zaujme, vryje se nám do paměti.

Poznávat památná místa a jejich historii na pozadí životních peripetií známých osobností nepochybně přitahuje pozornost. Naše příběhy se pojí s Olomoucí. Jsou spletené a překvapující, prodchnuté láskou, trýzní, významnými či tragickými okolnostmi nebo velkým duchem, každopádně všechny poutavé.

Pojďte se s námi projít naším městem a ponořte se do příběhů těch, kteří v Olomouci zanechali nesmazatelnou stopu. Obraťte list, vyprávění začíná...

Připravila pro vás
Markéta Záleská

Obsah

1 Wolfgang Amadeus Mozart	7 Josef Václav Radecký z Radče
2 Josef Václav Render	8 Adriena de La Fayette
3 Jan Andrášek	9 Rudolf Jan
4 Marie Terezie	10 Otto a Eugenia Primavesi
5 Václav III.	11 Jan Sarkander
6 František Josef I.	12 Svatá Pavlína

Jak se malý Wolfi se sestrou vykurýrovali

1

v Olomouci ze smrtelné nemoci

Na jaře roku 1767 ve Vídni propukla epidemie černých neštovic. Odjet se rozhodl i salcburský kapelník Leopold Mozart s manželkou a dvěma dětmi, s nimiž již několik let objížděl Evropu. Malý Wolfgang Amadeus i jeho o pět let starší sestra Maria Anna (Nannerl) oslňovali všude, kde předváděli své mimořádné hudební nadání. Wolfgang od pěti let komponoval a byl znamenitý klavírista, Nannerl mistrně ovládala klávesové nástroje. Mozartovi měli ve Vídni muzicírovat na oslavách svatby jedné z dcer Marie Terezie. Mladá nevěsta však podlehla neštovicím. A tak se urychleně vydali na Moravu. Koncerty v Brně se nepodařilo dojednat, proto zamířili do Olomouce.

Do olomoucké pevnosti dorazili 26. října 1767. Kočár se zastavil na Dolním náměstí před hostincem U Černého orla. U jedenáctiletého Wolfiho se už začínaly projevovat příznaky neštovic, dobře se necítila ani jeho sestra. Malého Mozarta přepadla horkost a v noci začal blouznit. V hostinci pobýli jen dva dny. Pokoje byly nevyhovující, vlhké, nedaly se ani vytopit. Leopold Mozart si dělal o rodinu velké starosti, proto se naléhavě obrátil na svého starého známého, olomouckého kapitulního děkana, hraběte Leopolda Podstatského z Prusinovic, s nímž se seznámil v Salcburku. Ten navzdory všem rizikům nákazy neváhal ubytovat rodinu Mozartových ve dvou pokojích své rezidence na kapitulním děkanství, kde je dnes Arcidiecézní muzeum. Díky jeho pohostinnosti a kvalifikované lékařské péči se Wolfi z těžké nemoci brzo uzdravil bez následků, stejně jako jeho sestra, která později na tento pobyt vzpomínala v dopise, kde zmínila, že během nemoci měl Wolfgang velké problémy s očima, které si pak ještě dlouho musel šetřit.

Temperamentnímu chlapci prý byla při zotavování dlouhá chvíle a vítal každé rozptýlení. A tak se naučil různým kouskům s kartami a bral i hodiny šermu.

Wolfgang v Olomouci zkomponoval 6. symfonii F-dur a jednu skladbu pro dceru lékaře Josefa Wolffa, který o něj a Nannerl pečoval. Den před Štědrým dnem roku 1767 odjeli Mozartovi do Brna, kde je čekalo další koncertování. Kdo ví, jak by se vše odvíjelo, kdyby se Mozartovi s nemocnými dětmi ocitli na jiném místě a příznivé okolnosti jim nebyly tak nakloněny. Díky uzdravení v Olomouci mohl geniální muzikant rozvíjet svůj talent a zkomponovat řadu mistrovských děl, patřících do klenotnice světové hudby. Po Wolfgangu Amadeu Mozartovi je v Arcidiecézním muzeu pojmenován sál Mozarteum. Jeho pobyt zde připomíná venkovní pamětní deska.

Hauenschildův palác

Název měšťanského renesančního paláce je spojený s významnou obchodnickou rodinou Hauenschildů. Na fasádě s ornamentálními dekoracemi dominuje na nároží válcový dvoupatrový arkýř s figurálními reliéfy s mytologickou tematikou, inspirovanými Ovidiovými Proměnami. Uvnitř je dochovaný prostorný mázhauz s renesančními klenbami. Jedna z původních majitelek domu, Ester Sturnusová, byla v době řádění inkvizitora Bobliga obviněna z čarodějnictví. Objekt s dlouhou pohostinskou tradicí sloužil také jako zájezdni hostinec U Černého orla, který zde býval vyveden na domovním znamení. V letech 1744-68 se tady hrávalo divadlo. Dnes sem míří milovníci dobrého jídla i za hanáckými specialitami.

Naplněný sen o velkolepém sloupu

2

Okouzluje svou monumentálností, důmyslným umístěním, sochařskou výzdobou i duchovním rozměrem. Kdyby ho v celé jeho kráse viděl ten, který stál u jeho zrodu a zasvětil mu velký kus života, zmocnilo by se ho jistě rozechvění. Sloup Nejsvětější Trojice na Horním náměstí v Olomouci reprezentuje jedinečné dílo vrcholného baroka a o jeho mimořádnosti svědčí, že byl v roce 2000 zapsán na seznam památek světového dědictví UNESCO.

Kamenický mistr Václav Rener získal císařské privilegium, které ho opravňovalo provádět práce podle vlastních návrhů v celé monarchii. Jeho dílna měla velmi dobré jméno a patřila k největším na Moravě.

Rener je mimo jiné autorem oltáře svaté Pavlíny v kostele svatého Mořice, portálu kostela Panny Marie Sněžné, jeho jméno je spojeno i s olomouckými kašnami. Podílel se také na stavebních pracích poutního kostela na Svatém Kopečku, Klášterního Hradiska a dalších objektů ve městě i v okolí.

Když ještě v roce 1715 v Olomouci řádl mor, začíná se podle návrhu Renera stavět morový sloup na Dolním náměstí. Jenže Rener měl ambicióznější vizi. Zamýšlel sloup, kterému výškou a nádherou výzdoby nebude rovno. V lednu 1716 posílá na radnici dopis, kde píše o svém snu vztyčit na Horním náměstí majestátní čestný sloup. Po odsouhlasení bylo jako první potřeba přesunout Herkulovu kašnu z místa, kde se mělo stavět. Jenže nic nejde lehce. Vedení města přesun odmítlo zaplatit, což Renera neodradilo a do projektu vkládá své peníze. Dokončení vytouženého sloupu se nedožil. Zemřel svobodný a bezdětný v roce 1733 ve věku čtyřiašedesáti let. Své životní dílo dobudoval do výšky prvního patra, hotová byla kaple a část sochařské výzdoby. Jeho pozůstalost byla, jak se zavázal, použita na další stavební práce. Ty však hatily různé těžkosti. Několik let tyčící se torzo kamenného kolosu začalo vzbuzovat nevoli měšťanů, a tak se městská rada rozhoupala a v roce 1744 rozhodla, že sloup bude dostavěn.

Výstavba nakonec trvala 37 let a podílela se na něm řada místních umělců. 9. září 1754 byl za přítomnosti panovníckého páru Marie Terezie a Františka Štěpána Lotrinského vysvěcen kardinálem Troyerem. O čtyři roky později, když Olomouc obléhali Prusové, byl při ostřelování zasažen. Měšťané vyslali k pruskému veliteli delegaci s prosbou, aby byl sloup ušetřen. Prusové jim vyhověli. Tuto událost připomíná pozlacená dělostřelecká koule, zasazená do dřívku sloupu.

Nebýt Václava Rendra a jeho snu, do kterého vložil svůj um a peníze, Olomouc by byla ochuzena o barokní skvost, za nímž sem každoročně míří lidé z celého světa. Centrum města díky němu představuje úchvatnou scénografii barokního divadla. Mistr Render je pohřben v kostele svatého Mořice.

Mariánský sloup

Sloup byl postaven po ničivé morové nákaze, která postihla Olomouc v letech 1713–15. Z iniciativy Václava Rendra a za podpory řady mecenášů se tyčí na Dolním náměstí od roku 1723. Čtyřboký podstavec je prolomen oválnými okny. Na jeho bočních volutách jsou osazeny sochy sv. Karla Boromejského, sv. Františka Xaverského, sv. Rocha a sv. Šebestiána. Nad nimi jsou zpodobněny figury sv. Barbory, sv. Kateřiny Sienské, sv. Rozálie a patronky města sv. Pavlíny. Symbolickou spojnici mezi pozemským a nebeským světem tvoří šroubovitý dřík se sochou Panny Marie Immaculaty s dítětem.

Kupec Andřýsek vyslyšel hlas z nebe a dostál svému slibu

3

Žlutavé stometrové průčelí barokního chrámu na Svatém Kopečku se jako korouhev hrdě vypíná na vršku u Olomouce. Premonstrátský řád jej nechal vystavět v jedinečné krajinářské kompozici, souznící s nedalekým Hradiskem. Majestátní svatostánek, spojený s mariánským zjevením, se řadí k významným evropským poutním místům s velkou duchovní tradicí a působivou atmosférou.

Olomoucký kupec Jan Andřýsek chtěl dlouho vykonat něco dobrého. Při jedné ze svých cest učinil slib, že na Olomoucku postaví kapli zasvěcenou Bohorodičce. Čas ubíhal, jeho obchodu s vínem v Olomouci se dařilo, ale Andřýsek se splněním slibu otálel. Tak se mu podvackrát ve snu zjevila Panna Marie s Jezulátkem v náručí, aby mu připomněla, co slíbil. Koncem února roku 1629 vyjel na koni za město a nechal se unášet nazdařbůh. Kůň se vydal závějemí východním směrem, pak začal stoupat do hustě zalesněné stráně. Kvůli prudké sněhové bouři si kupec zahalil obličej a pohroužil se do modliteb. Náhle přestalo chumelit a kůň se zastavil. Andřýsek vzhlédl a s překvapením spatřil, že stojí na místě, které mu vyjevila Panna Marie. Na kopci zvaném Svatá hora poté nechal se souhlasem olomouckých premonstrátů, kterým pozemky patřily, vystavět kapličku, kde se už od jejího založení děly zázraky a proudila sem procesí poutníků. Po patnácti letech za švédské okupace byla kaple vypálena, naštěstí uctíváný milostný obraz byl zachráněn. Tehdy se Andřýskovi Panna Marie zjevila celá zarmoucená potřetí. Na jeho popud premonstráti kapli obnovili.

Malá svatyně však už nedostačovala, a tak bylo rozhodnuto o výstavbě chrámu, zasvěcenému Navštívení Panny Marie. Jan Andřýsek se jeho posvěcení v roce 1679 nedožil. Celá stavba byla dokončena v polovině 18. století. Na grandiózních dvoudenních oslavách ke stoletému výročí založení poutního místa v roce 1732 se sešlo na sto tisíc lidí. Navečer bylo celé návrší osvětleno, na triumfální bráně plálo jméno Panny Marie, osvětlené byly i sloupy až do Samotíšek.

Na úpatí kopce hořela další triumfální brána. Milostný obraz Panny Marie byl druhý den opatřen zlatými římskými korunkami, což byla pocta, již se dostalo nemnoha chrámům té doby.

V roce 1748 navštívila Svatý Kopeček česká a uherská královna Marie Terezie v doprovodu svého manžela, císaře Františka Štěpána Lotrinského. Církevní představitelé vznesli žádost, zda by pro případ ohrožení mohla být vybudována úniková cesta ze Svatého Kopečka na klášter Hradisko. Marie Terezie tento návrh podporovala. Tehdejší francouzský stavitel Pierre Bechade de Rochepine, pověřený stavbou olomoucké pevnosti, sice nechal zpracovat plány, nakonec však stavbu chodby dlouhé kolem 6,5 kilometrů vyloučil.

Bazilika Navštívení Panny Marie

Jednolodní chrám, jehož základní kámen byl položen v roce 1669, je dílem císařského architekta Giovanniho Pietra Tencally. Podle návrhu Domenica Martinelliho byla vystavěna rezidence s reprezentačními sály a zadní ambit. Kaple svaté Anny se připisuje Giovannimu Santinimu. V barokním interiéru vyniká fresková výzdoba od Jana Kryštofa Handkeho a dalších umělců a cenné varhany. Papež Jan Pavel II. povýšil kostel Navštívení Panny Marie v dubnu 1995 na baziliku minor.

Bastionovou pevnost nechala vystavět Marie Terezie

4

Panovnice Marie Terezie zavítala do Olomouce dvakrát a udělala na obyvatele města velký dojem.

Jejich Matička, jak jí říkali, se u nich cítila dobře a dostalo se jí vždy vřelého přijetí.

Byla po ní pojmenována městská brána i zbrojnice. Její rozhodnutí udělat z města důležitou hraniční pevnost bylo pro Olomouc klíčové. Život ve městě nadlouho ovlivňovala trvalá přítomnost vojenské posádky.

Marie Terezie usedla na trůn 20. října 1740 ve 23 letech na základě Pragmatické sankce. Hned od počátku svého panování se musela potýkat s pruskou rozpínavou politikou Fridricha II. Za svou velkou lásku, Františka Štěpána Lotrinského, se provdala 12. února 1736. Její manžel byl v roce 1745 korunován císařem Svaté říše římské.

Ona, ač ověnčená mnoha tituly, císařovnou korunována nebyla.

Když se chopila vladařských povinností, byla habsburská monarchie zaostalá a topila se v dluzích. Od roku 1749 započala Marie Terezie s reformami na reorganizaci a modernizaci státní správy. Za 40 let proměnila feudální říši v moderní, prosperující stát s bojeschopnou armádou. Do svých držav zajížděla a při svých dvou cestách neopomenula ani Olomouc.

Poprvé se tady s manželem zastavila ve dnech 17. až 20. června 1748. Přijeli zkontrolovat, jak je plněno šest let staré nařízení panovnice o přebudování Olomouce na moderní pevnost. V té době se teprve prováděly rozsáhlé zemní práce. Spolu navštívili také ležení ruských vojsk u Olšan a Chválkovic, vyslaných na pomoc ohrožené říši. Císařský pár pobýval v Arcibiskupském paláci, kde udílel audience, a v klášteře Hradisko zhlédl představení hanácké zpěvohry. Marie Terezie se sama účastnila mše u hrobu Jana Sarkandera. Den před odjezdem se na Svatém Kopečku oba setkali s davy věřících.

Druhá oficiální návštěva Olomouce se odehrála 6. až 9. září 1754. Bráně, kterou panovnice se svým chotěm vjela do města, se začalo říkat Terežská. Válka s Pruskem

byla na spadnutí a bylo třeba prověřit, jak je Olomouc, v té době již obehnaná valy a bastiony, na případný střet připravená.

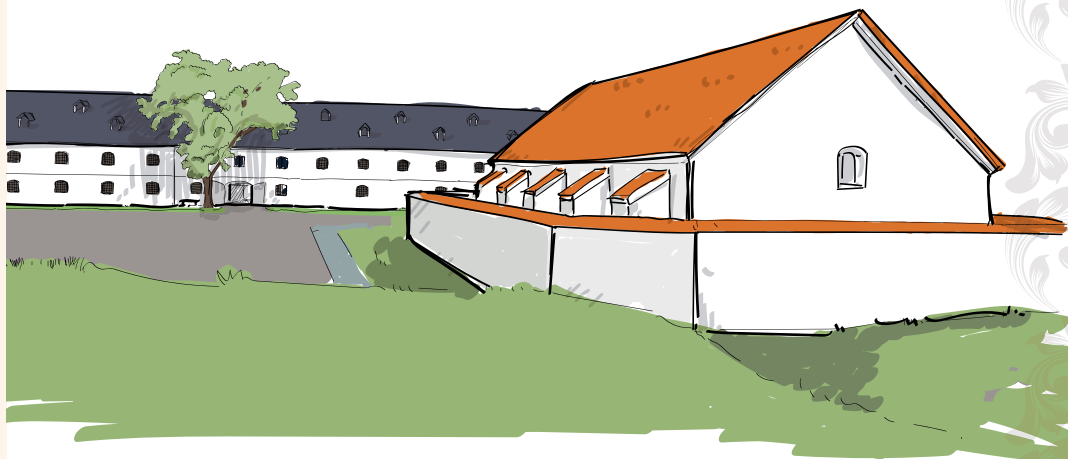
Devátého září se za velké slávy obě veličenstva zúčastnila vysvěcení právě dokončeného sloupu Nejsvětější Trojice.

Olomouc prošla brzy zatěžkávací zkouškou. Od května do července 1758 ji obléhali Prusové, ale důmyslně vystavěná pevnost se jim ubránila. Když o tom byla Marie Terezie zpravena, povýšila statečné generály a šestnáct členů městské rady na šlechtice a věrné Olomouci udělila privilegium opatřit městský znak štítkem s iniciálami F.M.T. (Franciscus - Maria Theresia). Uhradila také škody způsobené nepřátelským obléháním a vydala nařízení vyplácet 800 zlatých na každoroční střelby olomouckých ostrostřelců.

Olomoučané nechali zvěčnit Marii Terezii na čestném místě radničního orloje. Její portrét vytvořil Jan Kryštof Handke. A i když její místo pak na pár desítek let vystřídal její vnuk, na konci 19. století na přání městské rady byl portrét oblíbené panovnice vyhotoven nově a na nějaký čas opět umístěn na stejné místo.

Korunní pevnůstka

Historický areál je posledním uceleným pozůstatkem bastionové pevnosti z doby Marie Terezie. V čelní části ho obemývá korunní hradba, v dalších sousedí s botanickou zahradou a rozáriem. V barokní prachárně je malé muzeum o historii olomouckého opevnění s velkým sádrovým modelem, zobrazujícím olomoucké opevnění v polovině 18. století. V bývalém velkém dělostřeleckém skladu je oblíbené science centrum Univerzity Palackého Pevnost poznání.

Tak nám zabili Václava

5

Když začátkem července 1306 dorazil český král Václav III. do Olomouce, netušil, že je to jeho poslední cesta. A tak je dnes významná lokalita olomouckého hradu na Dómském návrší známá také tím, že zde rukou vraha vyhasl život posledního Přemyslovce, čímž tento rod vymřel po meči. Olomoucká královražda, jejíž okolnosti jsou dodnes neznámé, lákají příznivce historie a záhadology, kteří se stále pídí po tom, jak se to tehdy všechno seběhlo.

Když zemřel Václavův otec Václav II., zanechal svému šestnáctiletému synovi země Koruny české, království polské a uherské. Tři královské koruny byly samozřejmě mnohým trnem v oku. V Polsku a v Uhrách si na ně dělali nároky další. Nelíbilo se to ani Habsburkům. Mladičkový král se také musel potýkat s velkými dluhy. Ačkoli mohly existovat pochyby o jeho vladařských schopnostech, protože prý měl velkou slabost pro něžné pohlaví a nevyhýbal se dobré zábavě, byl obdařen přirozenou inteligencí a jistým politickým talentem. Obratnost projevil i v zahraniční politice. Vzdal se sice Uher, ale hodlal ubránit svůj nárok na polskou korunu. A tak v roce 1306 shromáždil zemskou hotovost a vypravil se do Polska. Cestou se zastavil v Olomouci. Nebylo mu ještě sedmnáct let.

Co se skutečně 4. srpna 1306 odehrálo v domě děkana Budislava, se můžeme jen dohadovat. Verzí, kdo spáchal atentát na krále, je několik. Václav III. byl ubytovaný v kapitulním děkanství, součásti olomouckého hradu, a protože ho zmohlo letní horko, odpočíval na venkovní pavlači. Toho využil vrah a ubodala ho. Krátce nato vyběhl ven durynský rytíř Konrád z Botenštejna s krvavou dýkou v ruce. Aniž byl zadržen a vyslechnut, strážce ho zabili. Nikdo si nelámá hlavu s tím, zda byl skutečný vrah. Dobrý důvod zbavit se Václava měl i Vladislav Lokýtek, který si nárokoval polský trůn, i římský král Albrecht Habsburský. Podezření padá i na českou šlechtu. Král Václav III. v opilosti rozdával královské hrady, a když vystřízlivěl, požadoval je zas zpátky. Někteří šlechtici si zase

neoprávněně přivlastňovali královskou půdu, což si on nenechal líbit. Nikdo už se nedozví, kdo vraždil. Poslední přemyslovský král Václav III. byl pohřben v chrámu svatého Václava, odkud jeho ostatky později nechala převést jeho sestra Eliška Přemyslovna do Zbraslavského kláštera.

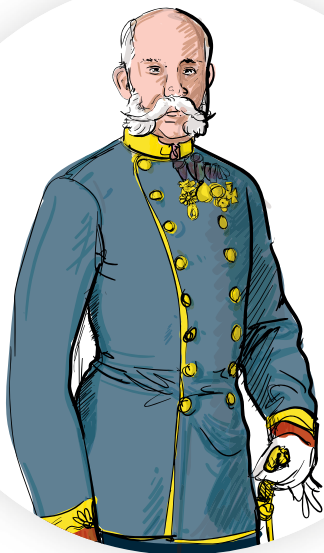
Dómské návrší

Historicky významný areál, kde se nacházelo sídlo moravských úředních knížat, zahrnuje dochované části románského biskupského paláce, který dal ve 12. století vybudovat biskup Zdik, původně gotický chrám svatého Václava, přestavěný v 19. století v novogotickém duchu, kde jsou uchovávány ostatky svatého Jana Sarkandera a svaté Pavlína, i kapitulní děkanství, které bylo přebudováno z původního přemyslovského hradu. Dnes je zde sídlo unikátního Arcidiecézního muzea s cennými uměleckými díly, jehož součástí je přístupná kaple svaté Barbory. Mezi bývalou hradní věž a průčelí kostela byla vestavěna pozdně gotická kaple svaté Anny, přestavěná ve stylu manýrismu, kde se do roku 1916 volili olomoučtí biskupové a arcibiskupové.

Ne ve Vídni, ale u nás se stal František Josef císařem

6

V roce 1848 zasáhly revoluční události téměř celou Evropu. Z bouřlivé atmosféry uprchla císařská rodina z Vídně. Proč si pro svůj dočasný azyl vybrala Olomouc, je zřejmé. Olomoučané prokazovali vládnoucí dynastii loajálnost a zdejší pevnost byla zárukou bezpečí. Arcibiskupská rezidence i kanovnické domy navíc mohly poskytnout pohodlné ubytování desítkám urozených osobností. Přesun do Olomouce podléhal maximálnímu utajení.

V sobotu 14. října se u Terezké brány shromáždili na vzdání holdu vzácné návštěvě zástupci městského úřadu v čele s purkmistrem. Císařskou kolonu ohlásil hlahol zvonů a salvy pevnostních děl. Kočár císaře Ferdinanda I. Dobrotivého s chotí následoval kočár jeho bratra Františka Karla s manželkou Žofií, za nimiž jeli na koních jejich synové včetně osmnáctiletého Františka Josefa. Do průvodu se zařadili i hanáctí sedláci.

Olomouc se na téměř sedm měsíců stala dočasným hlavním sídlem habsburské monarchie. Císařský pár, ubytovaný v Arcibiskupském paláci, se denně účastnil bohoslužeb v katedrále svatého Václava. Program zahrnoval také pravidelné audience a procházky v alejích kolem pevnostních hradeb. Arcivévoda František Josef byl s rolí, která mu byla určena, již delší dobu seznámen a měl k ní všechny předpoklady. Absolvoval důkladné vzdělání a vojenský výcvik, byl vynikající jezdec, těšil se výbornému zdraví, mluvil několika jazyky včetně češtiny. Ač Habsburk, byl pohledný, uniforma mu slušela a měl bystrý úsudek a velký rozhled. V Olomouci pobýval měsíc už v roce 1846 u zdejšího minérského a saperského sboru.

V osm hodin ráno 2. prosince bylo v Trůnním sále Arcibiskupského paláce zahájeno jednání nově ustavené vlády a příslušníků dynastie. Císař Ferdinand I. Dobrotivý oznámil svou rezignaci i to, že jeho bratr se vzdává nástupnického

práva ve prospěch svého syna Františka Josefa. Za velké slávy byla Olomouc večer slavnostně osvětlena, městem prošel pochodňový průvod. V následujících měsících se František Josef I. věnoval vladařským povinnostem. V Olomouci setrval do 4. května 1849. Před odjezdem se s otcem zúčastnili tradičních střeleckých slavností na městské střelnici. Do Olomouce se pak císař vrátil v květnu 1851 na velké vojenské manévry. A nebyla to poslední návštěva města, kde začala jeho dlouhá vladařská pouť. Olomoučané na to byli velmi hrdí a začalo se jednat o postavení císařova pomníku. Ten byl odhalen před vchodem do radnice ale až 2. 12. 1898 k 50. výročí císařovy intronizace. Třímetrová bronzová socha zpodobňovala mocnáře v rozepnutém plášti, který pravici žehnal svým národům až do vzniku samostatné republiky.

Arcibiskupský palác

Rezidenční sídlo olomouckých arcibiskupů patří k nejhonosnějším barokním palácům ve městě. Původně renesanční stavba byla ve druhé polovině 17. století barokně přestavěna za biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelkorna podle plánů Filiberta Lucheseho a Giovanniho Pietra Tencally. Zpřístupněné reprezentační sály se nachází v západním křídle prvního patra. V Příjímacím sále se roku 1805 před bitvou u Slavkova domlouvali ruský car Alexandr I. a rakouský císař František II. se svými generály na postupu proti Napoleonovi. Nastoupení Františka Josefa I. na trůn připomíná pamětní deska v Trůnním sále. Ve zdejší rezidenci byla v roce 1850 dojednána mírová smlouva mezi Rakouskem a Pruskem, tzv. Olomoucké punktace.

Maršál Radecký nabral v olomoucké pevnosti druhý dech

7

Jeden z nejslavnějších vojevůdců Josef Václav Radecký z Radče, jehož vojenská kariéra trvala 72 let, byl po dlouhodobých snahách o reformy rakouské armády odsunut do Olomouce. Počítalo se s tím, že zde dožije zbývající roky do penze. Ale jak to tak v životě bývá, záhy bylo všechno jinak. Zase ho potřebovali. Přesunul se do Itálie, kde i ve svém pokročilém věku dokázal opět zúročit své výjimečné vojenské schopnosti.

Narodil se na zámku Třebnice v roce 1766 do hraběcí rodiny. Po absolvování Tereziánské akademie ve Vídni vstoupil v 18 letech do armády. Jeho kariéra rychle stoupala a slavil úspěchy. Bojoval proti Turkům, po boku maršála Laudona v revoluční Francii, v severní Itálii, v Německu, připravil také plány bitvy u Lipska, kde byl poražen Napoleon. Od roku 1809 dohlížel jako náčelník generálního štábu na reorganizaci rakouské armády. Tři roky nato však rezignoval, protože většina jeho návrhů byla zamítnuta. Přesto se k nim v čase tvrdohlavě vracel, což působilo nevoli až v nejvyšších kruzích.

A tak se v roce 1829 ocitl „za trest“ jako velitel pevnosti v Olomouci, která tehdy stále patřila k důležitým strategickým bodům habsburské monarchie. V 63 letech se neomezil jen na plnění běžných povinností, ale ze své pozice podporoval zlepšování fortifikací, třeba potřebným vysoušením zdravotně závadných mokřadů v okolí města, které spadaly do vojenské zóny. Za jeho působení v Olomouci byla v oblasti pevnostního koliště vysazena před valy Františkova alej, která se stala základem dnešních Smetanových sadů. Dochovala se fotka Radeckého lípy, kterou nechal vysadit v prostoru Korunní pevnůstky. Traduje se, že v jednom z pevnostních příkopů založil zahrádku, které se s chutí ve volných chvílích věnoval. Když byl v roce 1831 povolán na pomoc bojů v Itálii, císař musel zaplatit velké dluhy za nákladné hostiny, které jako vyhlášený gurmán a společenský člověk ve městě hojně pořádal. V Olomouci už nestačil sepsat své paměti, jak to původně plánoval.

V říjnu 1848 olomoucký magistrát jmenoval Radeckého čestným občanem města. A jak na to reagoval proslulý vojevůdce, který nikdy nezapomněl rodnou řeč? Že si přeje strávit zbytek života právě u nás. Do Olomouce se ještě vrátil, i když tady nedožil. V roce 1850 velel v době napětí mezi Rakouskem a Pruskem 2. armádnímu sboru, který dorazil do Olomouce, a nakonec jen svou přítomností přispěl k uzavření tzv. Olomouckých punktací. O rok později se účastnil velkých manévřů ve městě a okolí za účasti rakouského císaře a ruského cara. Radecký za celou svou kariéru přestál sedmnáct vojenských tažení, byť s mnoha zraněními. Osudnou se mu stala až naleštěná podlaha jeho paláce v Miláně. Na komplikace zlomeniny krčku skončil v 92 letech v lednu 1858.

Město Olomouc odhalilo v květnu 1892 na Edelmannově paláci na Horním náměstí Radeckému pamětní desku, která dodnes připomíná místo, v němž pobýval. V minulosti byla po slavném maršálovi pojmenována dnešní Kosiňova ulice. Ve sbírkách Vlastivědného muzea je uchováván maršálův černě lakovaný psací stůl.

Edelmannův palác

Renesanční palác na Horním náměstí s bohatou reliéfní výzdobou výjevů ze Starého a Nového zákona vznikl sloučením dvou středověkých domů v letech 1572–1586 pro významného olomouckého konšela Václava Edelmana, povýšeného do šlechtického stavu. Dvoupatrový dům nese ve zdobném portálu znak rodiny Edelmannů a stylizované portréty Václava a jeho syna. Pasáží se dá projít ke kostelu svatého Mořice.

Nevidaný důkaz lásky

8

O jejím manželovi se toho napsalo hodně. Jak by taky ne. Generál Marie-Joseph Paul Yves Roche Gilbert du Motier, markýz de La Fayette, se významně zapsal do dějin Francie i Spojených států. V Olomouci, kde se ocitl nepřízní osudu, nese jeho jméno ulice a hotel. Ale nás zajímá Adriena. Vzala si ho v necelých 15 letech. Pro ni to byl osudový muž. Její láska doslova neznala hranic. Co podnikla, je naprosto výjimečné.

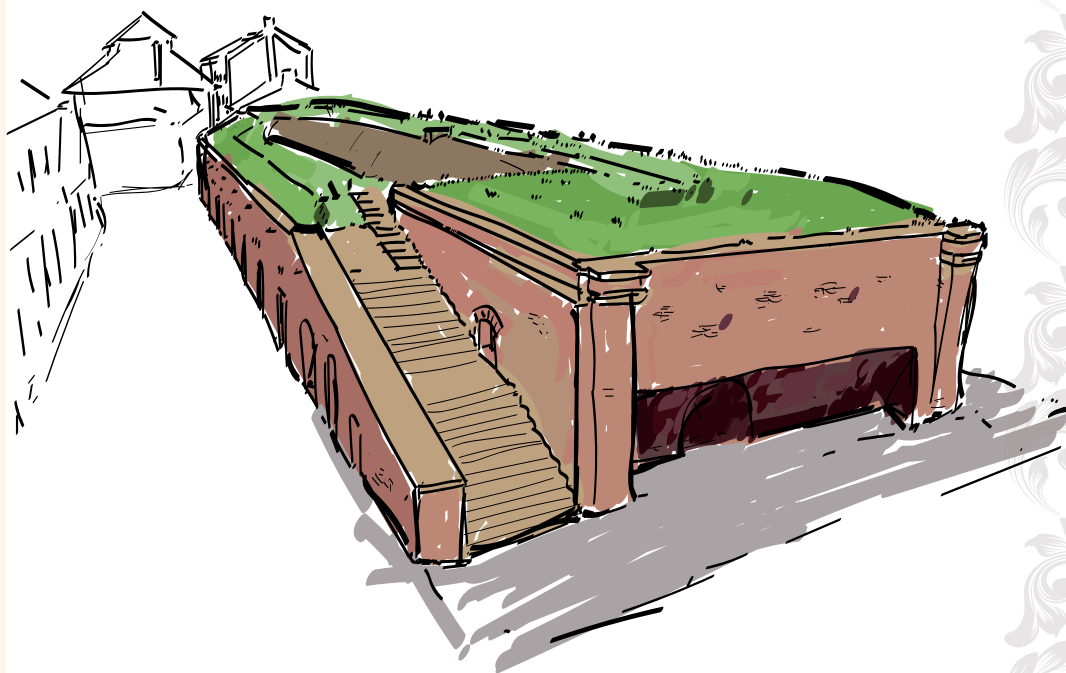
Adriena pocházela ze starého šlechtického rodu. Manželství s La Fayettem bylo sice dojednané, ale přesto šťastné. Adriena svého muže milovala a sdílela jeho názory. Doma moc nepobýval, a tak společné chvíle byly pro ně vzácné. Když se revoluční dění ve Francii svrhlo v teror, doplatil na to i La Fayette. Byl označen za zrádce a krátce nato byl chycen pruskými oddíly a vydán Rakušanům, kteří mu přičítali vinu za zavraždění královské rodiny. V květnu 1794 se stal vězněm v olomoucké pevnosti. Z budovy bývalé jezuitské koleje, přeměněné na vojenská kasárna (dnes Správní archiv Armády ČR na náměstí Republiky), kde je umístěna na připomínku jeho nedobrovolného pobytu pamětní deska, se pokusil při zdravotní vyjíždce o útěk, který nevyšel. Načas byl přemístěn do samovazby ve Vodních kasárnách na dnešní třídě Svobody. Nepříznivé, vlhké prostředí u vody se podepsalo na jeho zdraví.

Adriena ve Francii unikla tak tak gilotině. O svém muži neměla dlouho žádné zprávy. Když zjistila, kde je, podnikla nebezpečnou cestu na nepřátelské území. Ve Vídni se jí podařilo dostat k císaři Františku II., kde vznesla žádost, že chce sdílet vězení s manželem. Překvapený císař svolil s tím, že to bude bez jakýchkoli výhod. Do Olomouce Adriena dorazila 15. října 1795 s dospívajícími dcerami Anastázií a Virginíí. Císařský glejt jim otevřel brány vojenských kasáren, kde byl La Fayette držen v izolaci. La Fayette musela silně zasáhnout oddanost ženy, jejíž odvahy a inteligence si vždy vážil. Vězeňský režim byl velmi přísný. Nemohli na vzduch, celý prostupoval pach latrín a všude kolem se rojila hejna much a komárů. Adriena byla pro svého chotě vzpruhou a on pod jejím blahodárným vlivem pookřál. Zato její zdraví se zhoršovalo. I tak se snažila své blízké

povzbuzovat. Když bylo možné posílat po čase dopisy, snažila se domoct jejich propuštění. Orodovala za ně řada přátel a významných osobností. Napoleon, který se mezitím dostal k moci, dlouho s rozhodnutím otálel. 19. září 1797 byli konečně volní. Prožité utrpení v Olomouci jejich vztah ještě prohloubilo. Adriana zemřela ve věku 48 let roku 1807. Její muž ji přežil o 27 let.

Vodní kasárna

Původní součást bastionového opevnění v západní části hradeb byla vystavěna jako obranná linie olomoucké pevnosti v polovině 18. století na popud panovnice Marie Terezie. Dodnes dochovaná část s někdejší mlýnem je jen zlomkem původních kasáren, táhnoucích se v délce téměř kilometru, kterým se říkalo Vodní, protože je z jedné strany až do roku 1952 obtékalo jedno z umělých ramen řeky Moravy. Tvořily je kasematy pro ubytování vojska v poschodí pro ustájení koní a uložení výstroje a výzbroje ve spodní části. Část kobek v později zbourané části směrem k tržnici sloužila jako garnizonní vězení, kde byl držen i generál Lafayette. Dnes objekt slouží jako sídlo kavárny, barů a restaurací.

Rudolf Jan zanechal v Olomouci své srdce

9

Z panovnických rodů vešli ve známost především ti, kteří usedli na trůn. Údělem žen bylo se hlavně výhodně vdát. Jen pár z nich se ujal vládařských povinností. Sourozenci dědiců trůnu v mužské linii se věnovali větší vojenské kariéře nebo kněžskému úřadu. Někteří jsou dnes zapomenuti, jiní prosluli udatnými či šlechtnými skutky nebo celým životem. Arcibiskup a kardinál, arcivévoda Rudolf Jan patří k těm, kteří naplnili svou pozemskou cestu mírou vrchovatou. V Olomouci, kde se cítil jako doma, se zapsal velmi výrazně.

Vnuk Marie Terezie a nejmladší syn císaře Leopolda II. z habsbursko-lotrinské dynastie se narodil v roce 1788 v Toskánsku. Dva roky nato se celá rodina přestěhovala do Vídně, kde jeho otec nastoupil na trůn. Když ve 4 letech osiřel, ujal se ho i ostatních sourozenců jejich bratr, nově zvolený císař František II. Kvůli trvalým zdravotním problémům se Rudolf Jan nestal vojákem, jak se předpokládalo, a v 16 letech začal studovat bohosloví. Odmala také projevoval hudební nadání, jeho učitelem byl i Ludwig van Beethoven, s nímž ho pojilo celoživotní přátelství. 24. 3. 1819 byl v 31 letech zvolen olomouckým arcibiskupem. Slavnostní intronizace v Olomouci proběhla za velké slávy o rok později. Beethoven mu při této příležitosti dedikoval svou Missu solemnis.

O svou arcidiecézi se urozený Rudolf Jan staral velmi odpovědně. Za jeho působení došlo v Olomouci k velkému rozkvětu. Jaký vlastně byl? Člověk s velkým záběrem, novátor, vizionář, protektor, propagátor českého jazyka, mecenáš, milovník umění, prostě mimořádná osobnost velkého ducha. Výčet jeho zásluh by byl dlouhý. Za jeho přispění bylo třeba postaveno olomoucké divadlo. Mimochodem sám skládal hudbu a pořádal koncerty. Rudolfova alej ve Smetanových sadech, kterou začal budovat na předpolí tehdejšího opevnění jako základ městského parku a kde zúročil své zahradnické znalosti, nese dodnes jeho jméno. Díky jeho přimluvě u císařského bratra bylo v roce 1827 místní C. k. lyceum

opět povýšeno na univerzitu, tehdy Františkovu, a Olomouc získala větší prestiž. Rok nato posvětil zvony pro olomouckou katedrálu svatého Václava. I on se zasazoval o blahořečení Jana Sarkandera.

Když v roce 1831 Rudolf Jan náhle zemřel, byl pochován v císařské hrobce ve Vídni. V poslední vůli stanovil, že má být jeho srdce uloženo v kryptě olomouckého chrámu na Václavském návrší. Latinská slova na zdejší pamětní desce vypovídají o jeho velkém osobním poutu k Olomouci. Nástěnné portréty Rudolfa Jana jsou k vidění v Arcidiecézním muzeu a Arcibiskupském paláci.

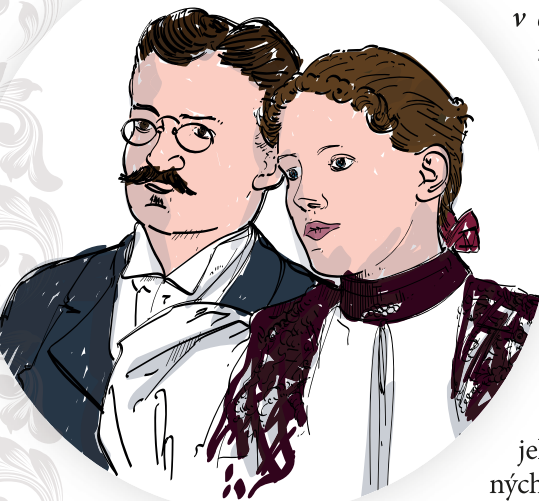
Katedrála svatého Václava

Místní jí říkají Dóm. S průčelím se dvěma věžemi patří neodmyslitelně k panoramatu města. Třetí věž je nejvyšší kostelní věž na Moravě. Původně románskou baziliku, stavěnou od počátku 12. století knížetem Svatoplukem, vysvětil roku 1131 biskup Jindřich Zdík. Po několika požárech byla v průběhu 13. a 14. století zbudována jako gotické trojlodí. Na jižní straně byla přistavěna renesanční kaple svatého Stanislava. Pod presbytářem ze 17. století se nachází dvoupatrová manýristická krypta. Horní slouží jako výstavní prostor, v dolní jsou uloženy rakve olomouckých biskupů i srdce arcibiskupa Rudolfa Jana. Na novogotickém oltáři při jednom z pilířů je umístěn relikviář s ostatky svatého Jana Sarkandera. Mezi lety 1883–1891 prošla katedrála novogotickou přestavbou podle návrhu Gustava Meretty.

Love story za časů secese

10

Ríká se, jde za hlasem svého srdce. Když to dvěma lidem vyjde v lásce a ještě najdou souznění v dalších věcech, je to ideální. Takový, téměř pohádkový příběh spolu prožili Otto a Eugenia. Z jejich partnerství vzešly čtyři děti a významný umělecký odkaz, který obdivujeme dodnes. I když happy end se nakonec nekonal.

Otto Clemens Primavesi patřil do rodiny původem z italské Lombardie, která se koncem 18. století usadila v Olomouci a věnovala se obchodování a bankovníctví. Otto podnikal v textilním a cukrovarnickém průmyslu jako jeho předci a byl zapojen i v dalších rodinných firmách a bance. V městském olomouckém divadle potkal mladou herečku Eugenii Butschekovou, která vystupovala pod uměleckým jménem

Mäda. Přeskočila jiskra a krásná Eugenia se vzdala slibné herecké kariéry. S Ottou, úspěšným a zámožným podnikatelem, se vzali v roce 1894. Zamilovaný pár spojila i láska k umění. V roce 1904 se rozhodli postavit vilu, která byla výjimečná svým pojetím i umístěním. A šetřit se nemuselo. Už za dva roky se na Michalském návrší nad hradbami s parkem vypínala asymetricky koncipovaná, členitá stavba s mansardovou střechou, opatřená mnoha arkýři a věžičkami, která v sobě spojovala vlivy vídeňské a anglické secese. Architekti Franz von Krauss a Josef Tölk navrhli působivé mistrovské dílo s centrální dvoupodlažní obytnou halou a schodištěm, stoupajícím k ochozu. Špičkové technické zázemí, napojené na vlastní elektrárnu, zahrnovalo ústřední vytápění, centrální vysávání a ventilační systém. Primavesiovi jako velkorysí kulturní mecenáši a sběratelé umění postupně doplňovali vybavení domu řadou výtvarných děl z uměleckořemeslných dílen Wiener Werkstätte, třeba od malíře Gustava Klimta a sochaře Antona Hanaka. Klimt je mimochodem autorem světoznámých portrétů Eugenie a její dcerky Mädy.

Primavesiovi byli velmi společenští. Pohodlné obydlí s domácí atmosférou hostilo jednu návštěvu za druhou, nejen z uměleckých kruhů. Rád sem jezdil i Josef Hoffmann, který se podílel na výzdobě a pozdějších úpravách vily. Eugenia pořádala

kostýmované večírky s vybranými lahůdkami, pro něž byla využívána i terasová zahrada s šeríkovými a jasmínovými keři. Své hosty hýčkala, znala jejich rozmary a do deníčku si zapisovala, jak koho potěšit. Otto se časem zapojil do vysoké politiky a v roce 1913 převzal Wiener Werkstätte. Kvůli finančním potížím banky Primavesi z vedení odstoupil. V této funkci ho nahradila Eugenia. Ostatně právě snaha dílny neustále dotovat byla jednou z hlavních příčin, které Primavesiovým změnilo život. Rodině se dařilo čím dál hůř a po přestěhování do Vídně prodali svůj majetek včetně vily i většinu svých obrazů. Stále se snažili Wiener Werkstätte zachránit. Kvalitní, originální výrobky už ale nemohly konkurovat levnější sériové výrobě. Rodina se ocitla na mizině a manželé se dokonce po třiceti společných letech rozešli. Rok nato si zoufalý Otto sáhl na život. Eugenia, která zemřela ve Vídni ve věku 87 let, už jen vzpomínala na šťastné časy rodinné pohody, naplněné uměním, které milovali.

Vila Primavesi

Řadí se mezi nejvýznamnější stavby vídeňské secese ve střední Evropě. Od Primavesiů ji v roce 1923 získaly Akciové rafinerie rolnických cukrovarů v Přerově, které ji později převedly na doktora Františka Koutného. Ten vilu upravit na soukromé sanatorium. Po jeho smrti ji odkoupil doktor Robert Pospíšil. Po znárodnění zde byly ordinace OÚNZ. Do života vilu vrátila vnučka posledního majitele Pavla Honzíková. Hlavní vstup rámuje nádherná mozaika. Přízemní halu s krbem zdobí vitrážové okno s vyobrazením Olomouce v roce 1706. K vidění je mimo jiné i dodnes funkční fontánka a jídelna se zimní zahradou. V suterénu najdete příjemnou kavárnu.

Ani mučení ho nezlomilo

11

V nelehkých časech, které provázely politické střety, náboženská pnutí a válečné konflikty se odehrává příběh římskokatolického kněze Jana Sarkandera. Jeho dramatická životní pouť odráží svou dobu. Každopádně byla cestou zbožného člověka, který i přes kruté mučení zůstal oddán své víře do posledního okamžiku. Závěrečná etapa jeho života, spojená neblaze s Olomoucí, končí jeho mučednickou smrtí. Svatým se stává po 375 letech.

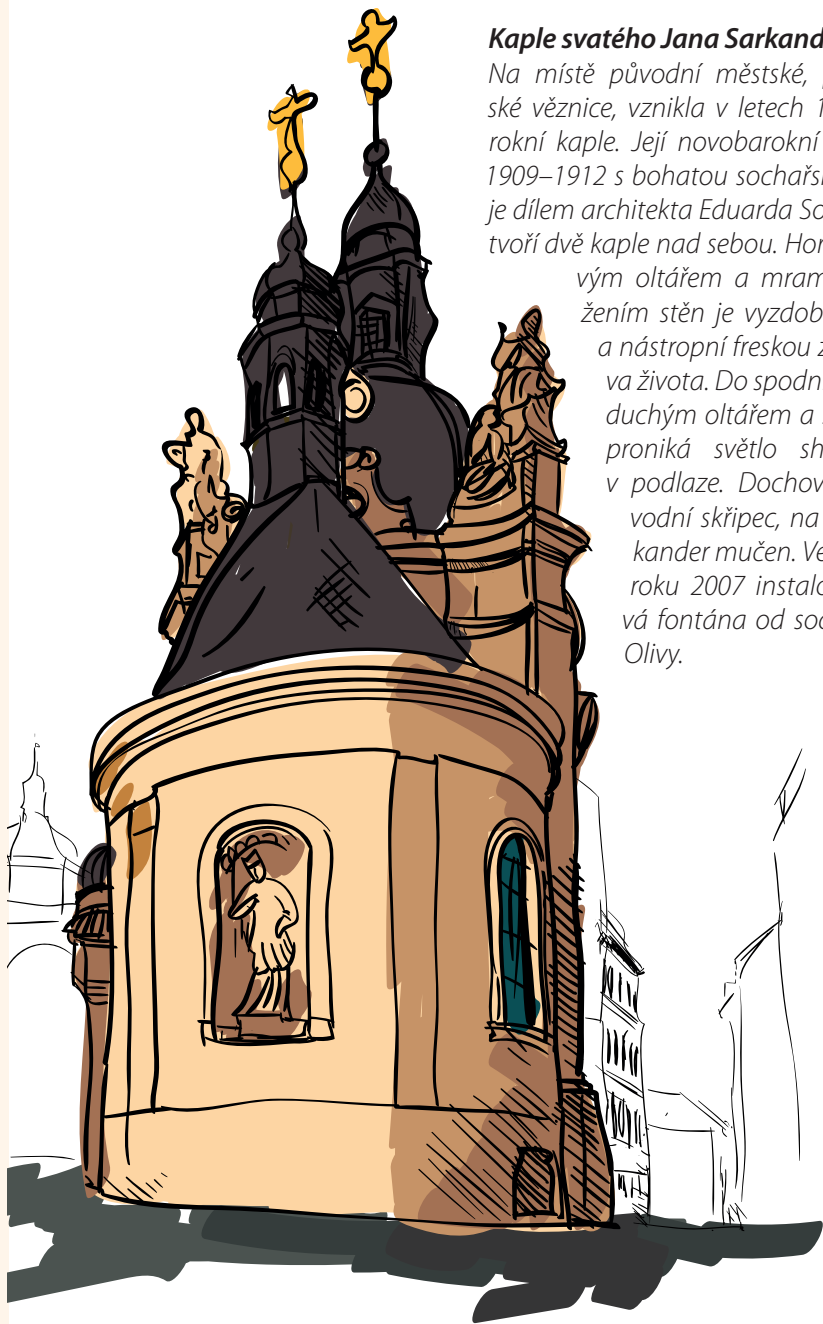
Moravský světec Jan Sarkander je pokládán za patrona zpovědníků a ochrany zpovědního tajemství. Rodák z polského Skočova se po smrti otce přestěhoval s matkou a sourozenci do Příbora. Nadaný chlapec po studiu na latinské jezuitské škole v Olomouci absolvoval pražskou jezuitskou akademii jako magistr filozofie a svobodných umění. Touha plnit kněžské poslání byla ale velmi silná. Po studiích teologie byl ve 33 letech vysvěcen na kněze. Působil v několika farnostech a v roce 1616 zakotvil v Holešově. Ve své víře byl velmi horlivý a dostával se kvůli tomu do častých sporů nejen s farníky. Ač sám bral svou pastorační misi jako oddanou službu a pomoc potřebným, mnozí mu vytýkali zaslepenost. V roce 1620 byl po krátkém skrývání zatčen a představiteli moravských protestantských stavů obviněn ze spolčení s žoldnéřskými oddíly lisovčků, kteří táhli Moravou na pomoc císaři do Vídně a drancovali převážně majetek evangelíků.

V městském vězení, kde dnes stojí Sarkanderova kaple, byl podroben krutému mučení. Ani za použití útrpného práva se k ničemu nepřiznal a neprozradil ani, co mu svěřil jeho pán Ladislav Popel z Lobkovic při zpovědi. Žádný soud se nekonal. Na následky měsíčního nelidského trýznění 17. března 1620 zemřel. Pohřební průvod městem byl zakázán. Až po pár dnech byl Sarkander pochován v kapli svatého Vavřince při kostele Panny Marie na Předhradí, který stával na dnešním Náměstí Republiky. Zpráva o Sarkanderově smrti se brzy rozšířila a postupně se rozvinul silný lidový kult jeho uctívání. Jeho ostatkům se klaněly i korunované hlavy. Dvakrát jeho hrob navštívila také panovnice Marie Terezie. Sarkanderovy

ostatky byly po zrušení mariánského kostela přeneseny do kostela svatého Michala. Dnes jsou zčásti uloženy v katedrále svatého Václava. K blahorečení Jana Sarkandera došlo v roce 1859. Svatým byl prohlášen při kanonizační slavnosti v Olomouci 21. 5. 1995 papežem, svatým Janem Pavlem II.

Kaple svatého Jana Sarkandera

Na místě původní městské, později vojenské věznice, vznikla v letech 1672–1673 barokní kaple. Její novobarokní podoba z let 1909–1912 s bohatou sochařskou výzdobou je dílem architekta Eduarda Sochora. Interiér tvoří dvě kaple nad sebou. Horní s mramorovým oltářem a mramorovým obložáním stěn je vyzdobena malbami a nástrojnou freskou ze Sarkandera-va života. Do spodní kaple s jednoduchým oltářem a sochou světce proniká světlo shora otvorem v podlaze. Dochoval se zde původní skřípec, na němž byl Sarkander mučen. Vedle kaple byla roku 2007 instalována bronzová fontána od sochaře Otmara Olivy.

Svou patronku si Olomoučané připomínají každý rok

12

Ke svatým se lidé s nadějí přimykají nejen ve chvílích osobního soužení, ale i v dobách ohrožení a nemocí. Projevy velké úcty ke svaté Pavlíně v Olomouci jsou spojeny především s dobou barokní. Morové epidemie, valící se Evropou, decimovaly a děsily. Olomoučané se ke světici ve vroucích modlitbách obraceli mnohokrát a jejich prosby byly vyslyšeny. Toto blízké duchovní sepětí vedlo k jejímu prohlášení za patronku města.

Svatá Pavlína žila v době římského císaře Diokleciána, který tvrdě pronásledoval křesťany. Na křesťanství se obrátila celá její rodina a za to je stihl trest smrti. Pavlína s matkou byly někdy počátkem 4. století ukamenovány. Pavlíniny ostatky

spočívaly v římských katakombách až do roku 1622.

Po slavnostním vyzdvížení je papež Řehoř XV. svěřil Tovaryšstvu Ježíšovu. Do Olomouce byly její relikvie přivezeny v následujícím roce a uloženy v jezuitské koleji. Ve městě tehdy zase řádil mor, kterému podlehl na 7 000 lidí. Představitelé města uspořádali prosebný průvod s ostatky, který šel z jezuitské koleje do kostela svatého Mořice. A stal se zázrak. Po naprosté beznaději mor ustal. Z vděčnosti, že svatá Pavlína Olomouci pomohla, ji 23. října 1623 městská rada prohlásila oficiální patronkou města a rozhodla, že se každý rok bude konat na její počest slavnostní procese.

Poslední velká morová epidemie na našem území řádila v letech 1714–1716. Situace v Olomouci byla kritická. Město bylo v červnu 1715 uvedeno do karantény a hlídáno vojskem. Mor si vyžádal na tři tisíce obětí. Dosud největší prosebný průvod k ochránitelce Pavlíně se konal 25. srpna 1715. A ona Olomoučany opět vyslyšela. Krátce nato přišel kamenický mistr Václav Render s návrhem vybudovat na Dolním náměstí Mariánský sloup, na němž je svatá Pavlína zpodobněna. Na tuto morovou událost upomíná i Čestný sloup Nejvyšší Trojice na Horním náměstí, o nějž se Render také zasloužil. Úcta ke svaté Pavlíně se neomezovala jen na morové události. Vyzývala se i při jiných

pohromách. Procesí bývala vedena také do baziliky na Svatém Kopečku, kde je jí zasvěcena jedna z bočních kaplí.

Nejstarší relikviář v podobě proskleného jednoposchodového chrámu se stříbrnou kupolí, určený pro korunovanou lebku svěťice se svatozáří, vznikl v polovině 17. století. V první čtvrtině 18. století byly další Pavlíniny ostatky uloženy do dvou dřevěných a stříbrem zdobených truhlic a pro celou sestavu řezbáři vytvořili pozlacenou třídlínnou zdobnou vitrínu. Relikvie byly uctívány v jezuitském kostele Panny Marie Sněžné na oltáři v kapli svaté Pavlíny, kterou freskami s výjevy jejího křtu a martýria vyzdobil Jan Kryštof Handke. Odtud ostatky roku 1786 putovaly do olomoucké svatováclavské katedrály. Olomoučané si svou patronku připomínají dodnes. Kostýmovaný průvod k její cti je pořádán každoročně začátkem června o Svátcích města Olomouce.

Chrám svatého Mořice

Farní kostel z počátku 15. století, typický dvěma asymetrickými hranolovými věžemi i vysoce klenutým trojlodím, náleží k jedinečným pozdně gotickým stavbám na Moravě. Hvězdová a síťová klenba navazuje na vrcholnou parléřovskou tradici. Koncem 16. století ke kostelu přibyla renesanční hrobka olomoucké šlechtické rodiny Edelmanů. Při barokních úpravách zde byly v roce 1745 postaveny varhany, které patří k největším ve střední Evropě. V kostele se dochoval barokní mramorový oltář svaté Pavlíny od Václava Rendera z roku 1719 se sochařskou výzdobou Filipa Sattlera.

Informační centrum Olomouc

Horní náměstí, podloubí radnice
779 11 Olomouc, Česká republika
(+420) 585 513 385, 392
infocentrum@olomouc.eu
www.tourism.olomouc.eu

Skryté příběhy mobilní herní trasy

Mozart v karanténě

Vstupte do příběhu o tom, jak
jedenáctiletý Wolfgang Amadeus
Mozart prchá s rodiči z Vídně
před epidemií černých neštovic.
Přežije to? Vydejte se historickým
centrem Olomouce po jeho
stopách a splňte úkoly, které
vás cestou čekají.

Olomoucké příběhy

Vydal: Statutární město Olomouc

Texty: Statutární město Olomouc

Ilustrace: Martin Šilar

Grafická úprava: Mgr. Miroslav Stejskal

Tisk: STUDIO TRINITY, s.r.o.

©2020

Vydání: I.

www.olomouc.eu

ISBN: 978-80-87602-98-0